

คำจำกัดความของศัพท์เฉพาะ

ศัพท์เฉพาะที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ใจความวิทยานิพนธ์คือ ภูมิคุ้มกัน เรื่อง " Inter - Sentence Relations in Modern Conversational Thai " ของ ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ ศัพท์เฉพาะเหล่านี้ได้แก่

ประโยคเริ่ม (Initiating Sentences)

ประโยคเริ่ม คือ ประโยคที่ใช้เริ่มบทสนทนาได้ การที่จะเข้าใจประโยคชนิดนี้ ไม่จำเป็นต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน ประโยคเริ่มอาจใช้ในตอนกลางของบทสนทนาได้ ไม่จำเป็นต้องใช้เริ่มบทสนทนาเสมอไป

ตัวอย่าง

- เมื่อวานฉันได้เสื้อใหม่มาตัวหนึ่ง เป็น ประโยคเริ่มซึ่งใช้เริ่มบทสนทนา
- เธออยากได้เสื้อใหม่บ้างไหม เป็น ประโยคเริ่มซึ่งใช้ในตอนกลางของบทสนทนา

ประโยคไม่เริ่ม (Non - Initiating Sentences)

ประโยคไม่เริ่มคือประโยคซึ่งไม่อาจจะใช้เริ่มบทสนทนาได้ เพราะจะต้องขึ้นอยู่กับประโยคอื่น ๆ ที่มาก่อนหน้าแล้วในบทสนทนาอันเดียวกัน เช่น "ไม่มี" ประโยคนี้เป็นประโยคไม่เริ่ม เพราะจะไม่มีใครเข้าใจประโยคนี้ได้ถ้าไม่มีประโยคอื่นนำหน้ามาก่อน เช่น "มีคนไทย"

หน่วยประธาน (Subject : S)

คำนามในประโยคที่มีแต่คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค (หมายถึงหน่วยโครงสร้างที่ประกอบกันเข้าเป็นประโยค) เรียกว่าหน่วยประธาน

ตัวอย่าง

นก บิน

คำว่า นก ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน

หน่วยกรรมตรง (Object : O)

คำนามในประโยคที่มีแต่คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ กริยา นาม เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยกรรมตรง
ตัวอย่าง

กิน ข้าว

คำว่า ข้าว ถือว่าทำหน้าที่เป็น หน่วยกรรมตรง ของประโยคนี้

ในกรณีที่มีคำนามสองคำในประโยคที่มีแต่คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม
คำนามคำแรกเมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยประธาน ส่วนคำนามคำที่สอง
เรียกว่า หน่วยกรรมตรง

ตัวอย่าง

พี่ กิน ข้าว

คำว่า พี่ ถือว่าทำหน้าที่เป็น หน่วยประธาน และคำ ข้าว ถือว่าเป็นหน่วยกรรมตรงของประโยค

หน่วยกรรมรอง (Indirect Object : I)

คำนามในประโยคที่มีแต่คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม นาม
คำนามคำที่สามเมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยกรรมรอง
ตัวอย่าง

แม่ ให้ สตางค์ น้อง

คำว่า น้อง ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรองของประโยค ส่วนคำว่า แม่
เป็นหน่วยประธาน และ คำว่า สตางค์ เป็นหน่วยกรรมตรง

หน่วยนามวลี (Noun Phrase Constituents)

ได้แก่อนามวลีโครงสร้างที่ประกอบกันเข้าเป็นนามวลี หน่วยนามวลีมี 5 หน่วย ดังนี้คือ

1. หน่วยหลัก ได้แก่หน่วยนามวลีที่อาจจะประกอบด้วย

ก. คำนามคำเดียว เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง

ข. คำสรรพนามคำเดียว เช่น ฉัน เธอ ท่าน

ค. คำนามหลายคำเรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น เสื้อ กระ กาง เกง

- ง. คำนามหลายคำเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ควย เช่น รถบ้านนี้
- จ. คำสรรพนามหลายคำเรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ควย เช่น ฉันกะเธอ
- ฉ. คำนามและคำสรรพนามเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ควย เช่น บ้านฉัน
2. หน่วยวลีกรรม ได้แก่หน่วยวลีที่อาจจะประกอบด้วย
- ก. คำกริยากรรมย่อยคำเดียว เช่น คนสวยใครๆก็ชอบมอง
- ข. คำกริยากรรมย่อยที่มีคำลักษณะนามนำหน้า เช่น พ่อยากได้ โต๊ะ ตัว ใหญ่
3. หน่วยวลีเสริม
4. หน่วยบอกจำนวน
5. หน่วยบอกกำหนด

หน่วยกริยาวลี (Verb Phrase Constituents)

ได้แก่หน่วยโครงสร้างที่ปรากฏในตำแหน่งโครงสร้างต่างๆของกริยาวลี แบ่งออกได้

เป็น 4 ประเภท คือ

1. หน่วยแกน
2. หน่วยช่วยกริยาที่อยู่หน้าหน่วยแกน
3. หน่วยช่วยกริยาที่อยู่หลังหน่วยแกน
4. หน่วยขยาย

หน่วยแกน (Nucleus)

คือส่วนประกอบของกริยาวลี คำที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยแกนมี 4 ชนิด คือ

1. คำกริยา
2. คำหน้ากริยา
3. คำหลังกริยา
4. คำเชื่อมกริยา

คำ (Words)

ได้แก่หน่วยไวยากรณ์ขั้นมูลฐานในภาษาไทยซึ่งจะประกอบกันเข้าเป็นหน่วยไวยากรณ์ที่ใหญ่กว่า เช่น หน่วยวลี หรือ วลี เป็นต้น คำแบ่งออกเป็นหมวดต่างๆได้ตามตำแหน่งและหน้าที่ โดยการใช้กรอบประโยคทดสอบ ดังนี้ คือ

1. คำนามและคำกริยา

ใช้กรอบของประโยคทดสอบ 3 คู่ ดังนี้ คือ

1 ก. 1 2 แล้ว

เช่น นาฬิกา ตี แล้ว

ข. 1 กำลัง 3

เช่น นาฬิกา กำลัง ตี

คำใดก็ตามซึ่งอาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบ 1 ก. และ ตำแหน่งที่ 3 ของกรอบ ข.

ได้ เรียกว่า คำกริยากรรม ในตัวอย่างมีคำว่า นาฬิกา เป็นคำนาม และ ตี เป็นคำกริยากรรม

2 ก. นาม 2 นาม แล้ว

เช่น พ่อ ทิ้ง นาฬิกา แล้ว

ข. นาม กำลัง 3 นาม

เช่น พ่อ กำลัง ทิ้ง นาฬิกา

คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบ 2 ก. และ ตำแหน่งที่ 3 ของกรอบ 2 ข. ได้

เรียกว่า คำกริยากรรม ในตัวอย่างมีคำว่า ทิ้ง เป็นคำกริยากรรม

3. ก. นาม 2 นาม นาม แล้ว

เช่น แม่ ให้ สตางค์ น้อง แล้ว

ข. นาม กำลัง 3 นาม ๑๓๗ เช่น แม่ กำลัง ให้ สตางค์ น้อง

คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบ 3 ก. และ ตำแหน่งที่ 3 ของ กรอบ 3 ข. ได้

เรียกว่า คำกริยาทวิกรรม ในตัวอย่างมีคำว่า ให้ เป็นคำกริยาทวิกรรม

2. คำกริยากรรมย่อย

ใช้กรอบประโยคทดสอบ 5 ตำแหน่ง ดังนี้ คือ

นาม 2 กัว่า นาม แล้ว

เช่น เสื้อ เก่า กว่า กระโปรง แล้ว

คำกริยากรรมคำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบประโยคทดสอบนี้ได้ เรียกว่า

คำกริยากรรมย่อย ในตัวอย่าง มีคำว่า เก่า เป็นคำกริยากรรมย่อย

3. คำสรรพนาม

จัดเป็นหมวดย่อยของหมวดคำนาม ได้แก่ คำว่า ฉัน ท่าน เธอ เป็นต้น

4. คำช่วยกริยา

คำใดก็ตามที่ปรากฏแทนที่คำว่า แล้ว และ กำลัง ในกรอบประโยคทดสอบคำนามและคำกริยาทั้ง

3 คู่ได้ เรียกว่า คำช่วยหลังกริยา และ คำช่วยหน้ากริยา ตามลำดับ

ตัวอย่าง

คำช่วยหลังกริยา	เช่น	นาฬิกา <u>ตี</u> <u>อยู่แล้ว</u>
คำช่วยหน้ากริยา	เช่น	นาฬิกา <u>เพิ่งจะ</u> <u>ตี</u>

5. คำลักษณะนาม

ใช้กรวยประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่ง ดังนี้ คือ

นาม 2 กริยาอาการยอย นี้ กริยาอาการแล้ว

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำนาม ซึ่งอาจปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรวยประโยคทดสอบนี้ได้ เรียกว่า คำลักษณะนาม เช่น มีค เล่ม เล็ก นี้ ที่ แล้ว

6. คำบอกจำนวน

ใช้กรวยประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่ง 2 กรวย ดังนี้ คือ

ก. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยาอาการ นาม 5 ลักษณะนาม

ข. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยาอาการ นาม ลักษณะนาม 6

คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 5 ของกรวยทดสอบ ก. ได้ เรียกว่า คำบอกจำนวนนับ เช่น

ก. เพื่อจะ ซื้อ หนังสือ 2 เล่ม

คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 6 ของกรวยทดสอบ ข. ได้ เรียกว่า คำบอกลำดับที่ เช่น

ข. คุณยาย จะ ใช้ รถ คัน ที่สอง

7. คำบอกกำหนด

ใช้กรวยประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่ง ดังนี้ คือ

นาม คำบอกจำนวนนับ ลักษณะนาม 4 คำกริยาอาการ คำช่วยหลังกริยา

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำกริยาอาการยอยซึ่งอาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 4 ของกรวยประโยคนี้ได้

เรียกว่า คำบอกกำหนด

ตัวอย่าง ซื้อ 2 ตัว นี้ ซั้ก แล้ว

8. คำกริยาวิเศษณ์

ใช้กรวยประโยคทดสอบ 2 กรวย ดังนี้ คือ

ก. นาม กริยาอาการ 3

ข. นาม คำช่วยกริยา กริยาอาการ 4

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำหลังกริยา และคำลงท้าย ที่ปรากฏใน
ตำแหน่งที่ 3 ของกรอบ ก. หรือ ตำแหน่งที่ 4 ของกรอบ ข. ได้ เรียกว่า คำกริยาวิเศษณ์
ตัวอย่าง

ก. นาฬิกา คาย บ่อย

ข. เขา จะ มา ทำไม

9. คำบุพบท

ใช้กรอบประโยคทดสอบ 5 ตำแหน่ง 2 กรอบ คือ

ก. นาม กริยาอกรรม คำช่วยหลังกริยา 4 นาม

ข. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยาอกรรม 4 นาม

คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งที่ 4 ของกรอบ ก. หรือ กรอบ ข. ได้ เรียกว่า คำบุพบท เช่น

ก. หนังสือ วาง อยู่ บน โต๊ะ

ข. เด็ก เพิ่ง ขึ้น จาก น้ำ

10. คำเชื่อม

มี 4 ชนิด คือ

1. คำเชื่อมนาม

2. คำเชื่อมกริยา

3. คำเชื่อมสัมพันธ

4. คำเชื่อมประโยค

คำเชื่อมนาม มี 4 คำ คือ กะ กับ หรือ ของ

คำเหล่านี้ปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ และไม่ลงเสียงหนัก (unstressed) เช่น

ชอบ กะ ส้อมซัดแล้ว

เสื้อ กับ กางเกงพวกนี้ยังใหม่

จะทานหมู หรือ ไก่

ปากกา ของ นิคหายไปไหน

คำเชื่อมกริยา มี 1 คำ คือ ให้

คำนี้ปรากฏระหว่างคำกริยา 2 คำ, และไม่ลงเสียงหนัก (unstressed) เช่น

จดหมายฉบับนี้ต้อง อ่าน ให้ ดี

รองเท่านั้นจะชัด ให้ มัน

11. คำลงท้าย

ได้แก่ คำที่ปรากฏที่ตำแหน่งท้ายสุดของกรอบประโยคทดสอบทุกกรอบที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้

เสี่ยงวรรณยุกต์และความสั้นยาวของสระในคำจะเปลี่ยนไปตามชนิดของประโยค

ตัวอย่าง

คำลงท้ายในประโยคคำถาม เช่น ไปไหน จะ คำลงท้าย จะ มีวรรณยุกต์เสียงตรี

คำลงท้ายในประโยคคำตอบ เช่น ไปเที่ยว จะ คำลงท้าย จะ มีวรรณยุกต์เสียงโท

12. คำสมกริยา อาจจะประกอบไปด้วย

1. คำกริยากรรม กับ คำนาม

ตัวอย่าง ตัดสินใจ เดินทาง รับคำ

เรามีวิธีทดสอบว่า คำกริยากรรม กับ คำนาม ที่เรียงกันนั้น เป็นคำสมกริยาหรือไม่ โดยอาศัยกรอบประโยคทดสอบ 2 กรอบ ดังนี้

ก. ยังไม่ได้ _____ นาม ข. นาม ยังไม่ได้ _____

ถ้าหากเราสามารถย้ายที่คำกริยาในช่องว่างของกรอบทดสอบ ก. ไปไว้ในกรอบทดสอบ ข. ได้ โดย ที่ความหมายไม่เปลี่ยน คำกริยากรรม กับ คำนาม ที่เรียงกันนี้ถือว่าเป็นคำสมกริยาและเป็นคำสองคำ ที่เรียงกันอย่างธรรมดา

ตัวอย่าง

ก. ยังไม่ได้ เขียน จดหมาย ข. จดหมาย ยังไม่ได้ เขียน

ก. ยังไม่ได้ กิน หนังสือ ข. หนังสือ ยังไม่ได้ กิน

ก. ยังไม่ได้ ซื้อ ข้าว ข. ข้าว ยังไม่ได้ ซื้อ

จากตัวอย่างข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า ความหมายในประโยค ก. และ ประโยค ข. นั้นไม่ต่างกัน ฉะนั้น เขียน จดหมาย กินหนังสือ ซื้อ ข้าว จึงถือว่าเป็นคำสองคำคือกริยากรรมกับคำนาม ซึ่งเรียงกันอย่างธรรมดา ถ้าหากเราย้ายที่คำกริยาในช่องว่างของกรอบทดสอบ ก. ไปไว้ในช่องว่างของกรอบทดสอบ ข. ไม่ได้เพราะไม่เป็นภาษา หรือย้ายแล้วทำให้ความหมายเปลี่ยนไป จะถือว่าเป็นคำกริยากรรม กับ คำนามนั้นทำหน้าที่ร่วมกันและเป็น คำสมกริยา

ตัวอย่าง

1. ก ยังไม่ได้ ตัดสิน ใจ
2. ก ยังไม่ได้ เดิน ทาง
3. ก ยังไม่ได้ รับ คำ

1. ข ใจ ยังไม่ได้ ตัดสิน
2. ข* ทาง ยังไม่ได้ เดิน
3. ข* คำ ยังไม่ได้ รับ

จากตัวอย่างข้างบนนี้จะเห็นได้ว่าประโยค 1. ข 2. ข และ 3. ข ไม่เป็นภาษา จึงถือว่าย้ายไม่ได้ เพราะฉะนั้น ตัดสิน ใจ เดิน ทาง รับ คำ จึงเป็น คำผสมกริยา

2. คำนาม กับ คำกริยาอาการ

ตัวอย่าง หัว สูง ปอก ลอย ใจ ดี

เรามีวิธีทดสอบว่า คำนาม กับ คำกริยาอาการที่เรียงกันนั้นเป็นคำผสมกริยาหรือไม่โดยอาศัยกรอบประโยคทดสอบซึ่งมี 5 ตำแหน่ง 2 กรอบ ดังนี้

- ก. นาม ลักษณะนาม นี้ _____ อกรรม ข. _____ นาม ลักษณะนาม นี้ อกรรม

ถ้าหากเราสามารถย้ายที่คำนามในช่องว่างของกรอบทดสอบ ก. ไปไว้ในช่องว่างของกรอบทดสอบ ข. ได้โดยที่ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง คำนาม กับ คำกริยาอาการ ที่เรียงกันนั้นถือว่าเป็นทำหน้าที่แยกกัน และเป็นคำสองคำที่เรียงกันอย่างธรรมดา

ตัวอย่าง

- ก. ตุ๊กตา หัว นี้ หน้า สวย ข. หน้า ตุ๊กตา หัว นี้ สวย
 ก. เด็ก คน นั้น ผม แดง ข. ผม เด็ก คน นั้น แดง

จากตัวอย่างข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า ความหมายในประโยค ก. และ ประโยค ข. นั้นไม่ต่างกัน ฉะนั้น หน้า สวย ผม แดง จึงถือว่าเป็นคำสองคำที่สัมพันธ์กันแต่ไม่คำกริยาอาการที่เรียงกันอย่างธรรมดา ถ้าหากเราย้ายที่คำนามในช่องว่างของกรอบทดสอบ ก. ไปไว้ในช่องว่างของกรอบทดสอบ ข. ไม่ได้ เพราะไม่เป็นภาษา หรือย้ายแล้วทำให้ความหมายเปลี่ยนไป จะถือว่าเป็น คำนาม กับคำกริยาอาการนั้นทำหน้าที่รวมกัน และเป็นคำผสมกริยา

ตัวอย่าง

1. ก เพื่อน คน นี้ หัว สูง 1. ข หัว เพื่อน คนนี้ สูง
 2. ก ผู้ชาย คน นี้ ปอก ลอย 2. ข* ปอก ผู้ชาย คน นี้ ลอย
 3. ก เด็ก คน นี้ ใจ ดี 3. ข ใจ เด็ก คน นี้ ดี

จากตัวอย่างข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า ประโยค 1.ข กับประโยค 3.ข นั้น มีความหมายต่างจาก
ประโยค 1.ก และ 3.ก ตามลำดับ ส่วนประโยค 2.ข นั้นไม่เป็นภาษา จึงถือว่าย้ายไม่ได้
เพราะฉะนั้น หัว สูง ปก ลอย ใจ ก็ จึงเป็น คำผสมกริยา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย